

Dutkansearvi dieđalaš áigečála

Volume 6, Issue 1, 2022

Spešiála nummir / Special issue

Kulturárbi otnábeaivvi geavadagain / Indigenous cultural heritage in current practices

Buvttadeaddji / Publisher

Sámi giela ja kultuvrra dutkansearvi / Sámi Language and Culture Research Association

Váldodoaimmaheaddjit / Editors

Hanna Guttorm & Irja Seurujärvi-Kari

ISSN 2489-7930

‘Ovttas muittašeapmi’ relašuvnnalaš álgoálbmotdutkan metodan sámi nissonjodiheami doahpagastimis

Jelena Porsanger

Mii ovdanbuktit girjekapihttalis metodologiija mii lea min golbmasa - Ragnhild Nystad, Irja Seurujärvi-Kari ja mu - ovttasčállima ja ovttas dahkkon dutkama boađus. Vuodđun leat min iežamet vásáhusat nissonjodiheaddjin sámi konteavsttas. Searvevuohta lea leamaš okta sámi servodaga vuodđoarvvuin. Dat lea sámi vuohki čoavdit hástalusaid ja ovddidit kultuvrra ja identitehta.

Mii leat ovddidan metoda *muittašit ovttas* ‘shared remembering’ dieđu čoaggima ja sámi nissonjodiheami doahpagastima várá sámi diehtovuogadagain ja árvoortnegiin.

Vástidan dás gažaldahkii: Din dutkamis lehpet geavahan muittašit ovttas (eng, shared remembering) din metodan. Mo dat doarju din dutkama?

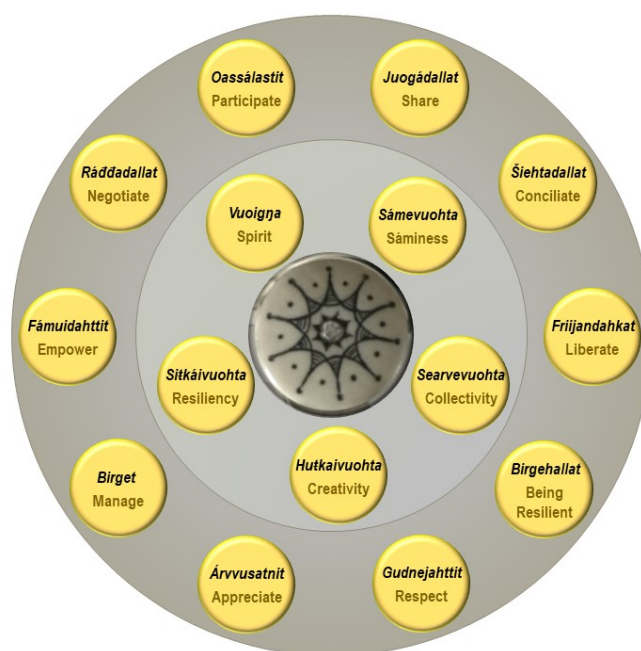
Mánngat álgoálbmot dieđalaš čállosat, main muittašeapmi ja álgoálbmotgielat leat gáldun ja metodan, movttiidahte min golbmasa ovddidit muittašit ovttas -metoda. Muittašeami prosessii gullet guldaleaddjit, geain lea seamma beroštupmi áššái. Buori muittašeamis oassálastiid oktavuodát fertejit leat dorvvolaččat, luohtehahti ja roahkasmahti nu, ahte juoba sierramielatvuodátge sáhttet gieđahallot buriin vuoijngain ja produktiivvalaš vugiin. Buot oassálastiin fertejit leat buori duogáš dieđut ja iežaset vásáhusat dahje eará oassálastiid mitalusaid ja dáhpáhusaid dovdamuš.

Muittašeapmi gokčá mánnga áigedási ja -baji, oktavuodaid ja gaskavuodaid. Oassálastit sáhttet čatnat mánnggaid áššiid oktii ja oaidnit oktavuoda sierra áššiid gaskkas dihtolágan kollektiivva logihka mielde. Oassálastit leat mánnggabealat oktavuodas nuppiideasetguin ja sáhttet juogadit háleštallamis jodiheaddji rolla. Okta sáhtta álggahit ja earát sáhttet de joatkit ja dievasmahttit mitalusaid, mat čatnasit bearrašii, bearaš gaskavuodaide, báikkálas historjái ja oppalohkái sámi historjái.

Ovttas muittašeapmi lea máttuin ohppon sosialisierema buvttá. Dat lea gulahallama gaskaoapmi ja dieđu sirdin. Dat čatnašuvvá identitehtii ja gullelašvuhtii. Muittašeamis lea fámoláš

vuoiŋŋalaš olahat, mii dahká ahte sáhttá reflekteeret ja dovdat luovvaneami lineára áigeáddejumis. Ovttas muittašeamis ja áigeáddejumis ii leat jearaldat dušše lihkaeamis syklaid mielde dahje rieggáhámis, muhto báicce vánddardeamis áiggis spirála mielde, mii speadjalastá máŋggadáfot áddejumi máilmmis, mii leage mihtilmas máŋgga álgoálbmotkultuvrii.

Geavaheimmet sámegeiela iežamet háleštallamiin ja sámi doahpagaidd analyhtalaš gaskaoapmin, go čáliimet dán bihtá mii dagai vejolažžan ovttaštit iežamet eallinvásáhusaid kultuvrralaš kontekstii ja fuomášit oktavuodaidd doaimmaid, árvvuid ja dáhpáhusaid gaskkas. Mii sáhttit oaidnit, mo sámi oaidninguovllus geahčadettiin, doaimmat ja árvvut doibmet sosiálalaš, politihkalaš ja kultuvrralaš konteavsttas. Mii fuomášeimmet dárbbu visuáliseret oktavuoda árvvuid ja doaimmaid gaska. Dán várás mii leat ovddidan metoda, man inspirašuvdnan lea sámi *solju*.

Soljjus lea čiekŋalis symbolalaš mearkašupmi. Dat lea čatnašuvvan sámi ávnnaslaš ja vuoiŋŋalaš kultuvrii ja estetihkkii, sámi jáhkkomáilbmái ja searvevuhtii. Solju čatnašuvvá nissonvuhtii dahje feminiinavuhtii árbevirolaš sámi oainnus muhto maiddáí sohka beali dásseárvui – daningo soljju sáhttet geavahit sihke nissonolbmot ja almmáiolbmot árbevirolaš sámegeávttiin.

Solju lea oktavuodaid ja gaskavuodaid symbola, dat čájeha holisttalaš ollisvuoda ja ii-lineára ja mánggadáfot jurddašanvuogi. Dan dihtii min analyša lea ordnejuvvon soljju hápmái mii ovtta sámi doahpágiid, árvvuid ja doaimmaid. Soljju jorba silbapláhta lea dat vuoddu, masa buot lávggastagat leat giddejuvvon. Seamma láhkai min metodologijas solju ovddasta vuodu min suokkardallamiidda ja čalmmustahtá árvvuid ja doaimmaid holisttalaš čatnašumi.

Suokkardallan lea strukturerejuvvon guovtte rieggái: sisriekkis ovddasta árvvuid ja olgoriekkis ovddasta doaimmaid. Rieggás nugo sámi juigosisge ii leat álgu iige loahppa. Árvvut leat min metodologalaš soljju váimmus. Doaimmat leat identifiserejuvvon ovtta muittašeami ja oktasaš suokkardallama bokte. Solju dán artihkkalis lea abstrakšuvdna, goittotge dat visuálisere mo mii doahpagastit iežamet vásáhusaid nissonjodiheadjin iežamet ovtta muittašeami metodologija bokte.

Min kapihtalis evttohuvvon metodat leat lunddolaččat sámi njálmmálaš árbái, árvovuogádahkiija diehtoteoriijai. Min metodologija vuodduvvo vásáhusaide, muittuide, okta- ja gaskavuodaide ja vuoiŋŋalašvuhtii. Dat doarju logalaš oktavuodaid čuolbmama doaimmaid ja árvvuid gaskkas mii lea mihtilmas sámi jurddašeapmái.

Dát metodologija beavttálmahtá dieđu sámi nissoniid váikkuheami ja lihkostuvvama álgoálbmotpolitihkas, -oahpahas ja akademalaš barggus. Dán čállosa várás mis lei bággu gáržžidit ja válljet muhtin fokusmuitalusaid. Dát mitalusat gullet sámi njálmmálaš historjái, mii leage oalle olu vel čálekeahhtá. Min mielas ovtta muittašeapmi -metoda vehkiin mii bossut heakka historjámuitalusaide.

Gáldu

Porsanger, J., I. Seurujärvi-Kari & R.L. Nystad 2021. “Shared remembering’ as a Relational Indigenous Method in Conceptualization of Sámi Women’s Leadership”. In Indigenous Research Methodologies in Sámi and Global Contexts, eds. Virtanen, P.K., P. Keskitalo & T. Olsen, 145-174. Leiden: Brill.

Liŋka artihkkalii: <https://brill.com/view/book/9789004463097/BP000007.xml>